

Виставка творів Крістофа Рансмайра в «Австрійській бібліотеці» НБУВ

Протягом двох місяців у залі «Австрійська бібліотека» НБУВ демонструвалася книжкова виставка, присвячена 55-річному ювілею відомого сучасного австрійського письменника, лауреата багатьох премій (Міжнародної премії імені Франца Кафки, Державної премії Австрії з літератури та ін.) Крістофу Рансмайру.

Народився письменник 1954 р. в австрійському місті Велс (Верхня Австрія) біля одного з найкрасивіших озер Австрії – Траунзее, у сім'ї сільського вчителя. Дитинство Крістофера пройшло серед альпійських хребтів, де він пізнав смак джерельної води, насолоджувався красою скель та їх тишею. «Мої гори завжди зі мною. Їх ви знайдете і в «Останньому світі», – скаже він згодом. До школи хлопець ходив у Ротгаймі, у містечку Ламбах закінчив Бенедиктинську гімназію, у Відні вивчав філософію та етнологію, де його особливо зацікавила так звана Франкфуртська школа, роботи Т. Адорно, М. Горькаймера, а також філософсько-естетична теорія трансцендентного мислення. В університетські роки, сумніваючись в ідеологічних і догматичних рецептах, юнак розпочав роботу над дисертацією про політичні утопії та відношення індивідуальної свободи до суспільної. Завжди дотримуючись лівих поглядів, він віддавав перевагу «гуманістичному розумінню анархізму», а на виборах завжди голосував за «зелених». «Я – наслідок антиавторитарної традиції», – констатує письменник. Під час навчання в університеті працював шлюсарем, шофером, довелось освоювати пекарські та фабричні професії, адже батько – бідний учитель із чотирма дітьми – не міг оплачувати його навчання.

Одержавши вищу освіту, К. Рансмайр працює журналістом віденського щомісячника «Екстраблатт», відображає у своїх репортажах неадекватне ставлення людини до природи, що часто спричиняє її знищення та вимирання. У збірці репортажів «У глухому куті. Повідомлення з Центральної Європи» (1985) порушує болючі теми тоталітарних режимів, проблеми стосунків між Заходом і Сходом. В одному з інтерв'ю, згадуючи той період, він відзначив дуже цікаву особливість власної роботи над текстом: «...я ніколи для себе не робив різниці між репортажами та прозою. І завжди намагався у кожному тексті вичерпати всі можливості мови, щоб донести до читача максимум своїх вражень, описати найменші нюанси і для кожного знайти найбільш вдале слово. Тому я працював над репортажами так само, як і над романами, – не заспокоювався до тих пір, поки чітко не відчував, що більшого досягти вже не можу. Звісно, при такому підході, заробити на цьому було складно».

«Винахід світу» – принцип творчості К. Рансмайра, задекларований у доповіді з нагоди вручення йому

премії Ф. Кафки (1995). Основною ознакою творчих настроїв письменника, невіддільною від традицій австрійської літератури, є показ «розпаду цінностей», скепсис щодо можливостей людського пізнання, зображення стану непевності людини у сповненому суперечностей світі.

Перший роман К. Рансмайра «Жахіття криги й пільми» («Die Schrecken des Eises und der Finsternis») з'явився у 1984р., у ньому автор оповідає про австро-угорську наукову експедицію 1872–1874 рр. до Арктики. Тут, до речі, Рансмайр виступає гарним знавцем історії відкриття Землі Франца-Йосифа. Преса визнала цей твір стилістично досконалим інтелектуально-психологічним романом.

Знаменитим письменник став у 34-річному віці, після виходу в світ 1988 р. у Відні роману «Останній світ» («Die letzte Welt»), який приніс йому світову славу. Твір одразу ж став літературною сенсацією. Фахівці одностайно зарахували його поряд з «Парфюмером» Патріка Зюскінда та «Ім'ям рози» Умберто Еко до найкращих досягнень постмодерністської літератури. К. Рансмайр, переказуючи прозово славетні «Метаморфози» Овідія, інтерпретуючи цей твір, виходить за його просторово-часові межі і показує, що вічні образи та теми античної міфології живуть і сьогодні, усе повертається..., знову і знову повторюється. Цей роман протягом короткого часу було перекладено тридцятьма мовами світу. Українською мовою твір побачив світ у київському видавництві «Основи» (1994 р.). Переклад здійснив Олекса Логвиненко. До речі, його було визнано кращим перекладом 1993 р. в Україні та відзначено премією ім. Миколи Лукаша. Російськомовний варіант роману з'явився майже одночасно з українським. Його у 1993 р. видрукувало московське видавництво «Радуга» у серії «Новое имя». Ось що говорить про цей роман видатний російський літературознавець А. Карельський: «Он ставит нас лицом к лицу со всей историей европейской цивилизации, от греческих мифов до возможного грядущего апокалипсиса, его символика многослойна – тут поистине раздолье для интерпретаторов. Да и создаваемый в нем «прекрасный последний мир» отнюдь не идилистически благостен, а каменно-бесстрастен и безжалостен. Но надо всем этим царит уверенная власть Слова, Таланта, и она оставляет ощущение блестящей конечной победы...».

У 1997 р. львівський часопис «І» (число 10) друкує оповідання К. Рансмайра про Галичину 1918 р. «Перемисьль – центральноевропейська придибенція» у перекладі місцевого перекладача, літературознавця Тимофія Гавриліва. На Франкфуртському книжковому ярмарку 2006 р. було презентовано найновіший роман Рансмайра

ра «Летюча гора» («Der fliegende Berg»), виданий місцевим видавництвом «S. Fischer». Це роман-мандрівка, адже в ньому, як і в ранніх творах митця, домінуючим є мотив подорожі в екстремальних умовах, сповненої випробувань та глобальних викликів.

Крістоф Рансмайр двічі відвідував Україну, останнього разу він був тут у травні 2008 р. під час проведення Міжнародного книжкового форуму у Львові. Свою другу мандрівку письменник назвав «подорожжю в часі». В інтерв'ю германістці Наталці Сняденко на питання: – **Коли Ви перечитуйте свої старі книги, у Вас є відчуття, що зараз би такого не писали? Крістоф Рансмайр** відповів: – Ніколи. І я тішуся з цього. Усі мої книги сьогодні такі близькі мені, як і тоді, коли я їх писав. Можливо, зараз я писав би вже по-іншому, але я не соромлюся жодної зі своїх книг і завжди радий, коли читачі виявляють інтерес до текстів, які вийшли багато років тому.

Творчість К. Рансмайра стала об'єктом досліджень багатьох германістів в Україні. В останні роки у пресі з'явилася ціла низка статей Дмитра Затонського, Лариси Цибенко, Бориса Бігуна, І. Я. Ненько. Лариса Цибенко питання ролі часово-просторових пропорцій та моделей у загальній структурі роману «Останній світ» детально аналізує у своїй дисертації «Часово-просторова модель роману Крістофа Рансмайра «Останній світ». Феноменологічне наближення», яку вона успішно захистила в Інституті літератури НАН України у 2001 р. Видатний український літературознавець, найвизначніший дослідник австрійської літератури на території колишнього радянського простору Дмитро Затонський у передостанній прижиттєвій монографії «Модернізм і постмодернізм: Мисли об извечном коловращении изящных и неизящных искусств. (От сочинителя Умберто Эко до пророка Екклесиаста)» (2000), роману К. Рансмайра «Останній світ» присвятив цілий параграф під назвою «Интермедия: Метаморфозы Овидия Назона, или Покушение на движущееся время». Говорячи про цей твір, академік зазначає: «...здесь камни и птицы, по моему, не только, как полагал А. Карельский, «два сквозных символа в романе», но и точка пересечения противоположностей. То гимн поется камню, который «все равно переживает – и надолго. Непростительно надолго! – любую империю и любого завоевателя...», то птицам, что летят «высоко над всеми преградами и ловушками...».

Всі вищеназвані твори Крістофа Рансмайра, їх переклади в Україні та Росії, а також наукові дослідження його творчості в Європі, що демонструвалися на виставці, завжди можна прочитати у читальному залі «Австрійська бібліотека» Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. А запропонована бібліографія допоможе усім бажаючим більш детально ознайомитися з творчістю видатного австрійського письменника Крістофера Рансмайра.

1. Die Erfindung der Welt: Zum Werk von Christoph Ransmayr / U. Wittstock (Hrsg.) / – Frankf., M.: Fischer, 1997. – 238 S. Цстerr. Bibl. N. 4234.

2. Ransmayr, Christoph, Ackerl, Isabella, Weissensteiner, Fritz.

Цsterreichisches Personenlexikon der Ersten und Zweiten Republik. – Wien : Ueberreuter, 1992. – 552 S. ЦВ N 2274.

3. Затонский, Дмитрий. Модернизм и постмодернизм: Мисли об извечном коловращении изящных и неизящных искусств / худож. А. С. Юхтман. – Харьков: Фолио, 2000. – 256 с. – (Между прошлым и будущим: культура) ЦВ N 4474.

4. Затонский, Дмитрий. Метаморфозы Овидия Назона, или Покушение на движущее время // Всесвіт. літ-ра в серед. навч. закл. України. – 2002. – № 5–6. – С. 103–105.

5. Бегун, Борис. «Последний мир» К. Рансмайра: избавление от текста или неизбежность текста // Вікно в світ. – 1998. – № 2. – С. 141–160.

6. Ненько, І. Я. Відображаючі життя як хаос... (Про зумовленість ідейного змісту та поетики роману К. Рансмайра «Останній світ» постмодерністською світоглядною позицією його автора // Всесвіт. літ-ра в серед. навч. закл. України. – 2002. – № 5–6. – С. 109–112.

7. Солодовник, Максим. Крістоф Рансмайр – австрійський геній психоделічно-філософської прози // <http://litakcent.com/2008/12/08>

8. Цибенко, Лариса. Часово-просторова модель роману Крістофа Рансмайра «Останній світ». Феноменологічне наближення: дис. ... канд. філол. наук: 10.01.04 / Львів. Відділення Ін-ту літ-ри ім. Т. Шевченка НАН України. – Львів, 2000. – 235 арк.

9. Цибенко, Лариса. Міфологічний вимір дійсності в романі Крістофа Рансмайра «Останній світ» // Українська література в Австрії, австрійська – в Україні: матер. симпоз., жовт. 1993 р. – К.: Брама ЛТД, 1994. – С. 136–142.

10. Цибенко, Лариса. Феномен Чорного моря в міжчасовому діалозі: Овідій і Рансмайр // Слово і час. – 1998. – № 9/10. – С. 70–75.

11. Цибенко, Лариса. Крістоф Рансмайр і його роман «Останній світ» // Всесвіт. літ-ра в серед. навч. закл. України. – 2002. – № 5–6. – С. 105–109.

12. Ransmayr, Christoph. Gestandnisse eines Touristen: Ein Verh. – 2. Aufl. – Frankf / M.: Fischer, 2004. – 137 S. Цстerr. Bibl. N 5052.

13. Ransmayr, Christoph. Der fliegende Berg: Roman. – 2. Aufl. – Frankf / M.: Fischer, 2006. – 359 S. Цстerr. Bibl. N 5885.

14. Ransmayr, Christoph. Die letzte Welt: Roman / Zifferzeichn. v.A. – Albus, 1991. – 317 S. Цстerr. Bibl. N 1813.

15. Рансмайр, Крістоф. Последний мир?: Роман с Овидиевым репертуаром? / пер. с нем. Н. Федоровой. – Москва: Радуга, 1993. – 206 с. Цстerr. Bibl. N 4708.

16. Рансмайр, Крістоф. Останній світ: роман / пер. з нім. Олекса Логвиненко. – Київ: Основи, 1994. – 206 с. Цстerr. Bibl. N 3303.

17. Ransmayr, Christoph. Morbus Kitahara: Roman. – 2. Aufl. – Frankf / M.: Fischer, 1998. – 440 S. Цстerr. Bibl. N 4216.

18. Ransmayr, Christoph. Die Schrecken des Eises und der Finsternis: Roman. – Frankf / M.: Fischer, 1998. – 277 S. Цстerr. Bibl. N 4214.

19. Ransmayr, Christoph. Die Unsichtbare: Tirade an drei Str. – Frankf / M.: Fischer, 2001. – 90 S. Цстerr. Bibl. N 4595.

20. Ransmayr, Christoph. Der Weg nach Surabaya: Reportagen und kleine Prosa. – Frankf / M.: Fischer, 1997. – 111 S. Цстerr. Bibl. N 3508.

21. Рансмайр, Крістоф. Перемишль-центральноевропейська придибенція / пер. нім. Тимофія Гаврилів // Ї. – 1997. – Число 10. – С. 111–115. ЦВ N 4127.

М. Воробей,
наук. співробітник НБУВ